

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

JOSHUA FERRIS

Și atunci
ne-au terminat

Traducere din engleză de
CORNELIA BUCUR

HUMANITAS
fiction

Coperta
ANGELA ROTARU
Redactor
DENISA COMĂNESCU

JOSHUA FERRIS
THEN WE CAME TO THE END

Copyright © 2007 by Joshua Ferris

This edition published by arrangement with Little, Brown and Company, New York, New York, USA.

All rights reserved.

The author is grateful for permission to reprint the following: *Walking Spanish* by Tom Waits. Copyright © JALMA MUSIC (ASCALP). All rights reserved. Used by permission.

© HUMANITAS FICTION, 2010, pentru prezenta versiune românească
EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 73, fax 021/408 83 74
www.humanitas.ro

Comenzi CARTE PRIN POȘTĂ: tel./fax 021/311 23 30,
C.P.C.E. – CP 14, București
e-mail: cpp@humanitas.ro
www.libhumanitas.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
FERRIS, JOSHUA

Și atunci ne-au terminat / Joshua Ferris; trad.: Cornelia Bucur. –
București: Humanitas Fiction, 2010

ISBN 978-973-689-369-8

I. Bucur, Cornelia (trad.)

821.111-31=135.1

Lui Elizabeth

Nu e cel mai rușinos lucru din lume să nu fii o entitate; să nu fii recunoscut ca un caracter în sine; să nu rodești fructul acela special, pe care omul a fost creat să-l dea, ci să fii luat la baniță, cu suta sau cu mia, după formațiunea, după secțiunea căreia îi aparținem...

Ralph Waldo Emerson

Și atunci ne-au terminat

Habar n-aveți ce-i în inima mea

Eram ciufuți și prea bine plătiți. Diminețile noastre nu aveau perspectivă. Cel puțin aceia dintre noi care fumau aveau ceva de așteptat, la zece și-un sfert. Cei mai mulți dintre noi îi simpatizam pe mai toți ceilalți, câțiva detestam anumiți indivizi, unul sau doi îi iubeau pe toți și pe toate. Pe cei care iubeau pe toată lumea îi beștelea toată lumea. Adoram covrigii primiți pe degeaba, dimineața. Aceasta se întâmpla mult prea rar. Pachetul de beneficii era uimitor prin gama de cuprindere și calitatea serviciilor. Uneori ne întrebam dacă merită. Ne gândeam că poate ar fi mai bine să ne mutăm în India sau să ne-ntoarcem la grădiniță. Să-i ajutăm pe handicapați sau să facem o muncă fizică. Nici unul nu punea în practică asemenea imbolduri, în ciuda contractiilor, pe care le aveau zilnic, și uneori din oră în oră. În schimb, ne adunam în săli de ședințe, ca să discutăm chestiunile zilei.

De obicei, contractele veneau și noi le îndeplineam la timp, cu profesionalism. Uneori se mai întâmplau și accidente. Greșeli de tipar, cifre încurcate. Lucram în publicitate și detaliile erau importante. Dacă a treia cifră de după a doua cratimă din numărul de telefon gratuit al unui client era șase, și nu opt, și dacă documentul mergea la tipar și apărea așa în *Time*, nimeni din cei care citeau anunțul nu putea suna acum și comanda azi. Nu conta că puteau intra pe pagina de internet, tot noi trebuia să înghițim prețul reclamei. Am reușit să vă plictisesc? Noi ne plictiseam în

fiecare zi. Plictiseala noastră era perpetuă, o plictiseală colectivă, care nu dispărea niciodată, pentru că nici noi nu dispăream.

Lynn Mason era pe moarte. Era unul dintre partenerii din firmă. Pe moarte? Nu era sigur. Abia trecuse de patruzeci de ani. Cancer la sân. Nimeni nu știa cum de ajunseserăm toți să aflăm. Era adevărat? Unii susțineau că e un zvon. În realitate însă, zvonurile nu există. Exista realitatea și mai exista ceea ce nu apărea în conversație. Cancerul la sân putea fi ținut sub control, dacă era depistat într-un stadiu incipient, dar era posibil ca Lynn să fi așteptat prea mult. Vestea despre Lynn ni l-a evocat pe Frank Brizzolera. Ne-am amintit cum îl priveam pe Frank și ne spuneam în gând că mai are de trăit șase luni, cel mult. Bătrânul Brizz, așa-i spuneam. Fuma ca un șarpe. Stătea în fața clădirii chiar și pe vremea cea mai rea, trăgând din țigările Old Golds, îmbrăcat doar cu o vestă de lână. Atunci și doar atunci, arăta de neînving. Când se întorcea înăuntru, duhoarea de nicotină îl preceda în timp ce mergea de-a lungul culoarului, unde persista mult după ce el intra în birou. Începea să tușească și, din birourile noastre, auzeam acumularea sedimentelor pulmonare solidificate. Unii îl înscriau an de an pe lista de Celebrități Muribunde de Urmărit din cauza tusei și în ciuda faptului că nu era, oficial, o celebritate. Iar el știa, știa că este pe lista celor a căror moarte este așteptată și că erau persoane care pariau și urmau să câștige de pe urma lui. Știa, pentru că era unul dintre noi, iar noi știam tot.

Nu știam cine fură lucruri de pe birourile celorlalți. Întotdeauna mărunțișuri – vederi, fotografii înrămate. Aveam bănuielile noastre, dar nici o dovadă. Eram de părere că o făcea nu pentru valoarea obiectelor, cât pentru distracție – dependența fiorului celui care fură din magazine sau poate un patologic strigăt de ajutor. Hank Neary, unul dintre puținii copywriteri negri din agenție, întrebuse: — Zău așa... cui îi trebuie periuța mea de voiaj?

Nu știam cine era răspunzător pentru ruloul de sushi băgat în spatele raftului de cărți al lui Joe Pope. În primele zile, Joe habar nu avea de sushi. Apoi, a început să se adulmece pe furis la subsuori și să-și ducă podul palmei la gură, ca să își simtă propria respirație. Până la sfârșitul săptămânii, se convinge că nu era el de vină.

Mirosul îl simțeam și noi. Persistent, pătrunzător până în fundul nărilor, devenise mai rău decât al unui hoit de animal. Lui Joe i se suia stomacul în gât de fiecare dată când intra în birou. În a doua săptămână, mirosul ajunsese atât de atroce, că au fost aduși cei de la întreținere, care au întors încăperea cu susu-n jos, în căutarea a ceea ce s-a dovedit a fi un rulo combinat: ton, albișoară, somon și varză de Bruxelles. Mike Boroshanky, șeful pazei, își tot ducea cravata la nas, ca un polițist adevărat la locul unei crime.

Ne mulțumeam unul altuia. Era un lucru obișnuit după fiecare schimb. Când mulțumeam, nu eram niciodată falși sau ironici. Spuneam mulțumesc pentru că lucrul cutare s-a făcut atât de rapid, mulțumesc pentru efortul depus. Aveam ședință și, când ședința se termina, le mulțumeam organizatorilor ședinței pentru că organizaseră ședința. Foarte rar spuneam ceva negativ sau neplăcut despre ședințe. Toți știam că aproape toate ședințele au un grad mare de inutilitate și, de fapt, o ședință din trei sau patru nu aducea nici un câștig și nu avea nici un scop, dar multe scoteau la iveală acel unic element necesar, de aceea participam la ele și după aceea ne mulțumeam reciproc.

Karen Woo avea întotdeauna ceva nou să ne comunice și, pentru asta, o uram de moarte. Când începea ea să vorbească, ni se împăienjneau ochii. Să fi fost adevărat, după cum ne temeam uneori pe drumul înapoi, spre casă, că eram niște oameni împietriți, nesimțitori, incapabili de compasiune și plini de pică unii față de alții, fără vreun alt motiv decât proximitatea și faptul că-i cunoșteam atât de bine? Aveam momente bruște în care înțelegeam că slujba, programul zilnic de la nouă la cinci, ne îndepărta de ce era mai bun în noi. Ar fi trebuit să demisionăm? Asta ar fi rezolvat problema? Sau acestea erau trăsăturile noastre innăscute, care ne condamnau la urățenie și sărăcie a spiritului? Speram că nu.

Marcia Dwyer devenise celebră pentru că-i trimisese un e-mail lui Genevieve Latko-Devine. Marcia îi scria adesea lui Genevieve după ședințe. „E tare enervant să lucrezi cu oameni enervanți“, îi scrisese ea odată. Încheiase aici și așteptase răspunsul lui Genevieve. De regulă, după ce primea un e-mail de la Genevieve, în loc să-i răspundă în scris, ceea ce i-ar fi luat prea mult timp – Marcia

era director artistic, nu copywriter – pornea către biroul ei, de lângă intrare, unde cele două stăteau de vorbă. Singurul detaliu suportabil al evenimentului enervant legat de persoana enervantă era gândul că urma să i-l povestească lui Genevieve, care avea să înțeleagă mai bine decât oricine altcineva. Marcia și-ar fi putut suna mama, mama ei ar fi ascultat-o. Și-ar fi putut suna unul dintre cei patru frați, oricare dintre acești duri din South Side ar fi fost absolut încântat să ia la bătaie persoana enervantă. Dar ei n-ar fi înțeles. Ar fi compătimit-o, dar nu era același lucru. Genevieve abia dacă avea nevoie să dea ușor din cap, pentru ca Marcia să știe că o înțelege. Oare nu înțelegeam toți nevoia vitală ca cineva să ne înțeleagă? Dar e-mailul primit ca răspuns de Marcia nu era de la Genevieve. Era de la Jim Jackers. „Despre mine e vorba?” întreba el. Amber Ludwig scria: „Nu sunt eu Genevieve”. Benny Shassburger scria: „Am impresia c-ai dat cu bățu-n baltă”. Tom Mota scria: „Ha!” Marcia s-a îngrozit. Promise șaizeci și cinci de mesaje în două minute. Unul, de la RESURSE UMANE, o avertiza că e-mailurile personale nu erau permise. Jim i-a scris a doua oară. „Spune-mi, te rog, Marcia, despre mine era vorba? Eu sunt persoana enervantă despre care scriai?”

Marcia i-ar fi smuls bucurioasă inima din piept lui Jim, pentru că uneori, dimineața, ajungea la lift târșându-și picioarele și ne saluta cu formula: „Ce mai faceți, sclavilor?” Era o ironie menită să fie amuzantă, dar lui nu i se potrivea. Ni se încrâncena carnea pe noi, și mai ales Marciei, în special dacă se întâmpla să fie și Hank de față.

La vremea aceea, nu era o raritate ca cineva să împingă pe altcineva pe un hol, cu viteză mare, într-un scaun pe rotile. Lăsând la o parte jocurile, ne petreceam cea mai mare parte a timpului în pauze lungi și tăcute, aplecându-se fiecare peste masa lui de lucru, pierduți – până când Benny, plictisit, venea și se proptea în prag.

— Ce faci acolo? întreba el.

Ar fi putut fi oricare dintre noi.

— Muncesc, era răspunsul tipic.

Atunci, Benny bătea cu inelul cu topaz, primit la absolvire, în ușă și trecea mai departe.

Cât uram cămile de cafea! *mouse pad*-urile, ceasurile de birou, calendarele pe zile, conținutul sertarelor de la birou. Până și fotografiile celor dragi, lipite cu scotch de monitoare ca să ne susțină și să ne încurajeze, erau un memento dulce până la greață al timpului petrecut acolo. Dar când căpătam un birou nou, un birou mai mare, și le luam pe toate cu noi, cum le mai iubeam pe toate iar și ne gândeam atent unde să așezăm fiecare lucru și, la sfârșitul zilei, priveam cu satisfacție cât de bine arătau obiectele noastre vechi în spațiul acesta nou, îmbunătățit, important. Atunci, în mintea noastră nu încăpea nici o îndoială că luaserăm deciziile cele mai bune, în vreme ce, în majoritatea zilelor, eram nehotărâți. Peste tot unde te uitai, pe coridoare și în toalete, la bar și la restaurant, în holurile de la intrare și în sălile unde erau imprimantele, ne găseai cu nehotărârile noastre.

În toată nenorocita de clădire părea să existe o singură ascuțitoare electrică.

Nu ne plăceau prea mult cinicii. Oricine devenea cinic la un moment dat, dar n-avea nici un rost să ne văităm de norocul nostru incredibil. La nivel național, lucrurile ieșiseră destul de frumos în favoarea noastră și bănuții întreprinzătorilor se găseau la îndemână. Mașinile disponibile pentru folosință casnică, mașini care abia dacă încăpeau pe aleile de lângă casă, aveau o atractivitate marțială, promisiunea că, odată urcați în ele, copiii noștri nu puteau păți nimic. IPO¹ în stânga, IPO în dreapta, totul era IPO. Și toată lumea cunoștea câte un bancher. Și ce minunate erau plimbările cu bicicleta prin rezervația împădurită, în câte o duminică de mai, cu *mountain bike*-urile noastre, cu sticlele de apă și căștile de protecție. Infracționalitatea atinsese un nivel mai scăzut ca niciodată și auzeam vorbindu-se despre foști beneficiari ai ajutorului de șomaj, care acum aveau locuri de muncă permanente. Pe piață apăreau în fiecare zi produse noi pentru îngrijirea părului și rafturile de sticlă ale stilștilor noștri erau aprovizionate cu aceste produse în șiruri ordonate, pe care le măsuram din ochi în oglindă, în timp ce făceam conversație, fiecare dintre noi sigur: *e acolo ceva*

1 Initial Public Offer(ing) – ofertă de acțiuni noi pe piață (n. tr.).

special pentru mine. Cu toate acestea, unele dintre noi încă își mai găseau greu prieteni. Unii dintre noi abia dacă mai reușeau să se culce cu nevestele.

Erau zile când ne întâlneam în bucătăria de la etajul 60, să mâncăm de prânz. La masă nu încăpeau decât opt persoane. Dacă toate locurile erau ocupate, Jim Jackers era silit să-și mănânce sendvișul la chiuvetă și să încerce să participe de-acolo la conversație. Norocul nostru, pentru că, în felul acesta, putea să ne mai întindă câte o lingură sau un plic de sare, dacă aveam nevoie.

— Dar să știți că e într-adevăr enervant, a declarat Tom Mota mesei întregi, să lucrezi cu oameni enervanți.

— Du-te naibii, Tom, i-a replicat Marcia.

Vânătorii de talente erau pe urmele noastre. Ne copleșeau cu promisiunea unor titluri mai importante și cu mărituri de salariu. Unii dintre noi plecau, dar cei mai mulți rămâneam pe loc. Ne plăceau perspectivele locului în care ne aflam și n-aveam chef să cunoaștem lume nouă. Ne luase o vreme să ne familiarizăm și să ne simțim în largul nostru. În prima zi de serviciu, numele intrau pe o ureche și ieșeau pe cealaltă. Acum îți era prezentat un tip cu un ciuf de păr roșu ca focul și cu pielea albă stropită toată cu pistrii și, până să-ți dai seama, trecuseși deja la altcineva, și apoi la altul. După câteva săptămâni, încetul cu încetul începeai să lipești numele de chipuri și, într-o zi, se făcea conexiunea care îți rămânea înfiptă pe vecie: pe roșcovanul amabil îl chema Jim Jackers. Nu-l mai confundai cu „Benny Shassburger“, al cărui nume îl vedeai în e-mailuri și pe materiale, dar pe care încă nu-l recunoscuseși drept evreul grăsun, cu fața păstoasă, cu cârlionți în tirbușon și gata mereu să râdă. Ce de lume! Ce de constituții, culori de păr și feluri de haine.

Părul Marciei Dwyer era rămas în anii optzeci. Asculta o muzică oribilă, trupe pe care noi nu le mai ascultam din clasa a unsprezecea. Unii dintre noi nici nu auziseră de muzica pe care o asculta ea și ni se părea de neconceput ca ei să-i placă asemenea zgomote. Altor nu le plăcea muzica deloc, unii preferau radioul vorbit și un contingent substanțial era al celor care țineau aparatele permanent deschise pe posturi cu muzică veche. După ce toată lumea pleca acasă peste noapte, după ce adormeam toți și orașul își îndulcea luminile,

melodiile de altădată continuau să se desfășoare în birourile abandonate. Imaginați-vă: doar un paralelogram de lumină, în pragul ușii. O piesă veselă cu Drifters prelingându-se în întuneric pe la două, trei noaptea, când altundeva aveau loc crime, vânzări de droguri, atacuri de nepovestit. Infracționalitatea scăzuse, dar încă nu devenise de domeniul trecutului. Dimineața, DJ-ii noștri preferați reveneau, punându-ne melodiile vechi, îndrăgite. Cei mai mulți dintre noi mâncau întâi capacul și abia pe urmă restul briosoși. Melodiile erau aceleași care s-ar fi cântat și pe parcursul unei ierni nucleare.

Aveam amintiri viscerale, bogate, ale orelor plicticoase, interminabile. Apoi venea o zi petrecută într-o perfectă armonie cu proiectele, cu restul familiilor și cu colegii, când nu ne venea să credem că pentru asta suntem și plătiți. Hotărăm să sărbătorim cu vin și o cină în oraș. Unii dintre noi preferau un anume restaurant, în timp ce alții acopereau întregul oraș, testând și făcând cronici. Din punctul acesta de vedere, eram vulpi și arici. Pentru Karen Woo, era esențial să fie prima care află despre un restaurant nou. Dacă cineva pomenea un restaurant nou, despre care Karen nu auzise, puteai paria pe orice că în aceeași seară va fi acolo, testând și făcând cronică, și că, a doua zi, la sosire, ne va spune (celor care nu știau că altcineva știa despre noul restaurant) despre restaurantul cel nou unde tocmai fusese, ce minunat era și cum trebuia neapărat să ne ducem toți. Aceia dintre noi care urmau sfaturile lui Karen le dădeau aceleași sfaturi acelor care nu auziseră sfaturile lui Karen și, cât de curând, ne întâlneam cu toții la noul restaurant. De-acum, pe Karen n-o mai prindeai pe-acolo nici moartă.

La început, pe vremea bugetelor echilibrate și a creșterii remarcabile înregistrate de NASDAQ, primiserăm tricouri cu guler, dintr-un bumbac de calitate, cu logoul agenției brodat pe buzunarul stâng. Tricoul era pentru un eveniment pe echipe și toată lumea îl purtase, din mândrie față de firmă. După eveniment, era un lucru neobișnuit să mai vezi pe cineva purtând iar tricoul – nu pentru că ne pierduserăm mândria față de firmă, ci fiindcă era vag jenant să fii văzut purtând un obiect pe care toată lumea știa că-l primiseși gratis. La urma urmelor, toate portofoliile noastre erau îndesate cu oferte NASDAQ și, dacă părinții noștri nu putuseră să ne cumpere

de îmbrăcat decât de la Sears, noi ne permiteam acum Brooks Brothers și n-aveam nevoie de tricouri gratuite. Le-am donat organizațiilor de caritate, au rămas neîmbrăcate prin sertare sau le mai purtam doar când tundeam peluza. Câțiva ani mai târziu, Tom Mota și-a deshumat tricoul care arăta cât de mândru era de firmă din cine știe ce cutie cu boarfe, de sub pat. Este adevărat că l-a găsit tocmai când bunurile mobile ale familiei Mota erau împărțite prin ordin judecătoresc. A început să-l poarte la serviciu. Îl îmbrăcase ca noi toți, în ziua aceea, menită purtării tricourilor, dar între timp viața lui se schimbase dramatic și faptul că nu-l deranja să fie văzut într-un tricou în care noi, ceilalți, ne spălam mașinile l-am luat drept o indicație a locului unde-i umbra mintea. Era, ce-i drept, un bumbac foarte bun. După aceea, Tom a venit și a doua zi îmbrăcat la fel. Ne-am întrebat unde dormea. A treia zi am început să ne îngrijorăm pe seama dușurilor. După ce Tom și-a petrecut o întreagă săptămână purtând același tricou, ne-am așteptat să înceapă să miroasă. Dar probabil îl spăla, și ni l-am închipuit la bustul gol la spălătorie, cu ochii la unicul lui tricou care se învârtea în uscător, pentru că nevasta nu-i dădea voie să se întoarcă în casa din Naperville.

Până la sfârșitul lunii, ne-am dat seama, în sfârșit, că nu avea nici o legătură cu divorțul. Treizeci de zile fără întrerupere, în același tricou cu însemnele firmei – era începutul campaniei de agitație a lui Tom.

— Mai ieși vreodată din el? l-a întrebat Benny.

— Mor după tricoul ăsta. În el vreau să mă-ngroape.

— Nu vrei măcar să-l iei și pe-al meu, ca să le mai schimbi?

— Cu mare plăcere, i-a spus Tom.

Așadar, Benny i-a dat tricoul lui Tom, dar Tom nu s-a folosit de el ca să mai schimbe, ci a început să-l poarte pe al lui Benny peste al lui. Două tricouri, unul pe sub celălalt. Ne-a abordat și pe restul, cerându-ne tricourile. Jim Jackers nu rata nici o ocazie de a se face plăcut, iar în curând, Tom a fost văzut îmbrăcat cu trei tricouri.

— Lynn Mason a început să pună întrebări, a zis Benny.

— Mândria de a lucra în firmă, i-a răspuns Tom.